

UTÓPIA, VAGY...?

LÁTHATÓVÁ TENNI A LÁTHATATLANT – ROSTA S. CSABA
JÁRVÁNYKÁROSULT ÉLETMŰKIÁLLÍTÁSA A FUGA-BAN

Rosta S. Csaba életműkiállítása „RAS 30” címmel március 18-án nyílt volna meg a FUGA-ban. A járványszabályok szigora azonban nem kímélte sem a nagyszabású megnyitót, sem a kiállítást. Rosta S. Csaba iránti tiszteletünk és megbecsülésünk jeleként közöljük az alkotó személyes vallomását pályájáról, és néhány képben is beszámolunk a rendkívül bátor és jelentős életműről. Az itt következő írás, „A függetlenség építészete” szemelvény a kiállítás Rosta S. Csaba által írt, önéletrajzi elemeket is gazdagon tartalmazó előszavából. Erőnkhez mérten a közeljövőben is visszatérünk Rosta S. Csaba munkáinak méltatásához.

N

agymamám nagy perzsaszőnye-ge volt a térkép, fakockákból épített tornyokból tanultam a stabilitást, a statikát, a kisvasút sínjei és az autópályákon száguldó matchboxok lüktető folyama keltette életre a minipolisomat... míg meg nem gyógyultam. Addig minden maradhatott a helyén. Csoda, hogy utáltam meggyógyulni, és szétbontani?

Barabás László festőművész, Gyenes István keramikus egyengette az utam. Az építészethez szükséges szerkezeti rend szigorúságát a Hild József Építőipari Szak-középiskolában tanultam; a szerkezetek szépségét nemcsak műszaki rajzon, de az építkezéseken is megtapasztaltam. A beton súlyát, a téglá textúráját, az acélvágás sikító hangját.

A 80-as évek második felére a Budapesti Műszaki Egyetem építész karán kialakult építészeti dialógus nem választható el a

kort alapvetően akkor meghatározó politikai változásoktól. A tervutasításokba belefáradt monoton panelek építészetét egyre inkább felszabadították; a helyenként túldekorált, osztrák dominanciájú, világszerte vulgárizált post-modern tűnt az egyik megoldásnak a szürke múlt után. Ez szabadosságot sugallt ugyan az utasításokkal szemben, de nem épült be Budapest eklektikus képébe igazán. Ezzel a nyugatias megközelítéssel szemben a saját gyökerekből táplálkozó organikus irányzat a nemzeti romantika építészéig, Kós Károlyig visszanyúlva kereste a mindenkor érvényes és minden funkcióra választ adó megoldóképletet – magánháztól a templomokig –, több-kevesebb sikerrel. Útkeresés volt ez, de nemcsak az én személyes útkeresésem az építészet sűrű erdejében.

Van-e harmadik út a magyar építészet számára, vagy ez pusztán csak utópia?

BUDAPEST, XIII. KERÜLET- RENO UDVAR BEÉPÍTÉSE, IRODÁK, KERESKEDELEM, LAKÁSOK, KÖZTEREK III. DÍJ 2008

„A Citadella hosszú távú fejlesztési koncepciójára dr. Nagy Béla városépítésszel közösen kidolgozott tervünket a sanghaji világkiállítás magyar pavilonjában is bemutatták. A tervet minden fórum támogatta, egy darabig.”

A RAS Galériahajó és a győri Médiawave Fesztivál együttműködésének köszönhetően számtalan zajos sikerű koncertet szerveztek, de ott rendezték meg többek között Rajk László és Bachmann Gábor építészek kiállítását is.

„Juhani Pallasmaa munkatársaként
1991-1993 között kiállítás-installációk,
irodaházak és banki központok tervezésé-
ben vállaltam részt, nagy hangsúlyt
fektetve a makettezésre is.”

„A RAS Galériaahajó egy korábban 150 férőhelyes dunai vízibusz fedélzetén kezdte a működését. 1994-2004 között Győr történelmi belvárosában, az egykori burcsellás hajók kikötőjében, a szabadtéri színpad lépcsői előtt működött az építészeti stúdió és a művészeti galéria.”

Kaszás Károly tihanyi ravatalozóját egy nap-sütéses téli reggelen láttam először. Ez a találkozás elindított számomra egy új megismerést, egy érzékeny diskurzust arról, hogy létezik a természetes anyaghasználat és a kortárs mérnöki szerkezetek fúziójában megfogalmazható költői, szakrális többlet. Úgy, hogy a funkcionális rend nem sérül, és nem kell elvtelen kompromisszumokat kötni. A finn építészetről szóló előadásai ezt az ajtót tágra nyitották. Sárvári István segítségével eljutottam Jatta von Konow belsőépítész irodájába, ahol a kis léptékek építészetéből kaptam leckét.

Amint a határok kinyíltak, vendéghallgatóként a bécsi Képzőművészeti Akadémia Építész Mesteriskolájában Timo Penttilával, a finn vendégprofesszorral is konzultáltam. Az ő ajánlásával találtunk kapcsolatot – én és akkori feleségem, a szintén építész Südi Enikő – Alvar Aalto özvegyével, Elissa Aaltóval.

Korábban is lenyűgözött a korai Alvar Aalto-munkák funkcionális, de szoborszerű

funkcionalizmusa, a rég ismert anyagokkal folytatott kísérletezése és a modern ember igényeinek folyamatos érzékelése. Ez az élő kapcsolat újabb lépcsőfokot jelentett számomra a finn építészet megismeréshez. Így jutottam el Juhani irodájáig.

Juhani Pallasmaa munkatársaként 1991-1993 között bútorok, kiállítás-installációk, irodaház- és banki központok tervezésében vállaltam részt, nagy hangsúlyt fektetve a makettezésre is. Az építészet perifériáira jellemző szobrászi, iparművészeti felfogás és részletképzés mellett a társművészetekhez való intenzív kitekintést és építészetelméleti munkákhoz való hozzáférést is kaptam tőle.

1990 áprilisában alapítottam meg a RAS-t (Regionális Alternatív Stúdió) Südi Enikő építésszel. 1994-2004 között Győr történelmi belvárosában, a szabadtéri színpad lépcsői előtt működött az építészeti stúdió és a művészeti galéria.

Utópikus tervként a használaton kívüli pinnyédi hídból a MADI (Mozgás, Absztrakció, Dimenzió, Invenció) képzőművész csoport

számára tervezett MADI-HÍD aratott sikert ebben az időszakban. Carmelo Arden Quinn, egy argentin festő-művész támogatásával, Beke László művészettörténész ajánlásával az 1998-as Buenos Aires-i Építész Konferencián mutathattam be a koncepciót világhírű építészek között (César Pelli, Zaha Hadid, Massimiliano Fuksas, Herman Hertzberger, Wolf Prix). A terv meghívást kapott 1999 decemberében a Múcsarnokban megrendezett »Utópikus Építészeti« vándorkiállításra

Bachman Postabankjával és Janáky Időkerekével együtt.

Válásom után új partneremmel, Pados Melindával folytattuk a RAS DESIGN tervezői feladatait. Buda természetes kilátója, a Citadella hosszú távú fejlesztési koncepciójára dr. Nagy Béla városépítésszel közösen dolgoztunk ki egy lehetséges fejlesztést. Az erődöt a csillagvizsgáló helyére emelték, amelyet mi ismét turisztikai célú kultikus helyé

kívántuk alakítani, egy, a lebontott csillagvizsgáló kupolájára emlékeztető modern, mozgatható kilátó kabinnal. Koncepcióknak a Budapest Szeme nevet adtuk.

Szülővárosom, Győr korábban egy ipari fellegvár volt. A vasfüggöny lebontása után azonban sok jelentős gyár bezárt. A megmaradt ipari emlékek, gyártmányfejlesztések, bátor mérnöki kísérletezések emlékeit összegyűjtve szeretnénk volna kiállítani a tárgyakat egy elhagyott, hidegháborús légó bunker kocka felhasználásával. A meg nem valósult utópikus tervünk »Origo Arrabona« néven vált ismerté.

“A »Lebegő-úszó ház«-
és az ún. tinyhouse-
koncepciókkal
adekvát válaszokat
kerestünk az
éghajlatváltozásra.”

Egy országos ötletpályázatra készült »Felkiáltójelek« című munkánk, ahol Budapest új turisztikai szimbólumait gondolhattuk át. Javaslatunk egy majdnem 100 méter magas ikertorony-pár volt, mely a Duna medrében állt. Karcsú szerkezetükben felvonókkal lehetett feljutni a csúcsra. A felfelé és lefelé utazás közben a transzparens kabinokban a látogatók számára páratlan és zavartalan látvány tárulna fel. A tervet Karsai Károly és Pintér Tamás építésszel, valamint Takács Nóra belsőépítésszel közösen jegyezzük. A pályázatot a második legmagasabb pénzdíjjal jutalmazták.

A korábban irodáinkra kevésbé jellemző villa-építészeti iránt a 2010-es évektől fogva egyre nagyobb volt az érdeklődés. A korai magyar Bauhaus szereplőitől kapott inspirációk alapján arra törekszünk, hogy nemcsak formai értelemben, de a fenntarthatóságukkal is karakteres, a környezetükkel harmóniát kereső épületszobrokat hozunk létre, nem feledve közben a tiszta és szigorú térszerkesztést. A szentendrei, törökbálinti, érdi és a budai hegyvidéken a földből előbújt, megépült vagy épülőfélben lévő villák, társasházak tervezésében Szabó Reni építész a társam, aki a budai irodát vezeti.

Az elmúlt harminc év tele volt utópiákkal.

A 80-as évek szűk levegője, a kommunizmus szaga után szabadabbnak és élhetőbbnek tűnt ugyan a léghő, de mára újabb felhők gyülekeznek. A mindig változó időjárási viszonyok és előrejelzések közt leginkább a függetlenségre törekedtem. Ha kellett, díszletet, ékszert terveztem vagy zenét írtam, hogy az alkotói függetlenség, a szabadság illúziói megmaradjanak. Magamtól kérdezem, van-e építészeti válasz erre a mostani klímaváltozásra, értékeink megőrzésére ebben a felfoghatatlan léptékben építő korban? Lehetünk kicsiben nagyok? Labirintusban vagyunk, vagy egy soha véget nem érő földalatti utazásban, rohanva a vélt fény forrása felé? Én csak felelősen akarok építeni.

Ez az út előre, vagy ez az utópia?”

„A mesterséges tavak köré telepített »Tópart lakókeret«-koncepciónk is nagy mennyiségű előregyártott elem használatával, újrahasznosított anyagokból épített házakon alapszik.”